

Modern Çağda Konulu Kuran Tefsiri

Havva Çelik

İlahiyatçı, serbest araştırmacı, havacelik627@gmail.com

Doç. Dr. Bilal Çelik

Respect Graduate School, İslam Ekonomisi, bilalcelik222@gmail.com

Özet

Bu makale, Kur'an-ı Kerim'in modern çağda anlaşılmasına yönelik olarak kullanılan konulu tefsir yöntemini kapsamlı bir şekilde incelemektedir. Konulu tefsir, belirli bir konu çerçevesinde Kur'an ayetlerini toplayarak yorumlama ilkesine dayanmaktadır. Bu yöntem, klasik tefsir yöntemlerinden farklı olarak, ayetleri nüzul sırasına ve tarihsel bağlamına göre ele alarak, belirli bir temanın Kur'an'daki yerini ortaya koymayı amaçlar. Araştırma, konulu tefsir yönteminin İslam düşüncesindeki yeri, gerekliliği ve modern dönemdeki uygulamasını derinlemesine analiz etmektedir. Makalenin bulguları, bu tefsir yönteminin özellikle çağdaş sorunlarla başa çıkmada önemli bir araç olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Kur'an, Konulu Tefsir, Tefsir Yöntemleri, Modern Dönem.

Themed Quran Commentary in the Modern Age

Abstract

This article comprehensively examines the themed exegesis method used for understanding the Quran in the modern age. Themed exegesis is based on the principle of collecting and interpreting the Quranic verses within the framework of a specific topic. Unlike classical exegesis methods, this method aims to reveal the place of a specific theme in the Quran by examining the verses according to their order of revelation and historical context. The research deeply analyzes the place of the themed exegesis method in Islamic thought, its necessity and its application in the modern period. The findings of the article show that this exegesis method is an important tool especially in dealing with contemporary problems.

Keywords: Quran, Themed Exegesis, Exegesis Methods, Modern Period.

Giriş

Kur'an-ı Kerim, İslam dininin temel metni olup, tarih boyunca Müslümanlar tarafından anlaşılması ve uygulanması gereken bir rehber olarak kabul edilmiştir. Kur'an'ın anlaşılması ve yorumlanması, özellikle Hz. Muhammed (S.A.V) ve onu takip eden tefsir âlimleri tarafından büyük bir titizlikle ele alınmıştır. Tefsir ilmi, Kur'an'ın ayetlerinin daha iyi anlaşılabilmesi amacıyla geliştirilmiş ve bu bağlamda çeşitli tefsir usulleri ve metotları ortaya çıkmıştır. Bu tefsir türlerinden biri de konulu tefsirdir (Elmalılı, 2003).

Kur'an'ın içeriğine bakıldığında, ayetlerin belirli bir konu sıralaması katip edilmediği görülmektedir. Bu durum, Kur'an'ın mübhem, müteşabih, kinaye, istiare, mecaz, muhkem ve mücmel gibi farklı ayet türleri içermesi nedeniyle, farklı şekillerde anlaşılmasını ve yorumlanmasını zorunlu kılmıştır (Öztürk, 2008). İnsanlar, kendi merakları, kabiliyetleri ve birikimlerine göre Kur'an'ı anlamış ve bu doğrultuda çeşitli anlatım metotları geliştirmişlerdir. Modern dönemde ise klasik tefsir yöntemlerinin Kur'an'ı anlamada yetersiz kaldığı düşüncesi yaygınlaşmış ve geleneksel yöntemler sorgulanarak, farklı tefsir yöntemlerine başvurulmuştur (Kaya, 2012).

Kur'an-ı Kerim, Hz. Muhammed (S.A.V) döneminden bu yana hidayet vesilesi olarak asırlarca yazılış sırasına göre ayet ayet açıklanmış ve bu tefsir yöntemi etkili bir şekilde kullanılmaya devam etmiştir. Ancak modern çağda sosyal, bilimsel ve teknolojik alanlarda meydana gelen hızlı değişimler, yaşamı bir taraftan kolaylaştırırken, diğer taraftan da karmaşık hale getirmiştir. Bu değişiklikler, İslam âlimlerinin Kur'an'a daha farklı bir gözle bakmalarını ve bir yenilik keşfedildiğinde Kur'an'ın bu konuda nasıl bir yönlendirme sunduğunu araştırmalarını zorunlu kılmıştır (Gül, 2016). Bu yeni gelişmeler, Kur'an tefsirinde farklı usullerin doğmasına zemin hazırlamıştır.

İbn Abbas'a göre Kur'an'ı dört aşamada anlamak mümkündür: Birincisi, Arapların dil sayesinde anladıkları ayetler; ikincisi, insanların anlamamakta mazur görülemeyeceği derecede açık olanlar; üçüncüsü, Kur'an'ı anlama hususunda derinleşen âlimlerin bilebileceği ayetler; dördüncüsü ise anlamını sadece Allah'ın bildiği ayetlerdir (Taberî, I, 70) (Bırışık, 2011)

Konulu tefsir, aslında Hicri ilk asırdan beri mevcut olan, ancak yöntemi bakımından 20. yüzyıl içerisinde canlanıp kendini gösteren bir yöntemdir. Kur'an'ın nazil olması süreci incelendiğinde, ilk inen ayetlerin ayrıntıya girmeden anlatıldığı, sonradan nazil olan ayetlerin ise önceki ayetleri açıklayıcı ve destekleyici olduğu görülmektedir. Bu durum, kıssalar bağlamında da açıkça görülmektedir. Günümüzde ise konulu tefsir, Kur'an tefsiri metotları arasında en önemlilerinden biri olarak kabul edilmektedir (Toprak, 2014).

Araştırmanın Konusu ve Kapsamı

Bu makale, tefsir ilminin genel tanımını yaparak, tefsir çeşitleri arasında konulu tefsirin nasıl bir yer edindiğini ve bu yöntemin modern dönemde neden önem kazandığını ele alır. Konulu tefsir, Kur'an'ın belirli bir konu üzerine odaklanan ayetlerinin bir araya getirilip yorumlanması yöntemidir. Bu yöntem, Kur'an'ın bütünsel mesajını anlamak için ayetleri nüzul sırasına göre ve tarihsel bağlamı içerisinde değerlendirir.

Araştırmanın kapsamı, klasik tefsir yöntemleri ile konulu tefsir yönteminin karşılaştırmalı bir analizini içermektedir. Ayrıca, bu yöntemlerin İslam dünyasında nasıl kullanıldığı ve modern İslam düşüncesindeki etkileri de tartışılacaktır. Özellikle modern çağda, sosyal ve bilimsel gelişmelerin ışığında konulu tefsirin artan önemine dikkat çekilecektir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, konulu tefsirin İslam düşüncesi içerisindeki yerini ve önemini belirlemek, ayrıca bu yöntemin klasik tefsir yöntemlerine göre sunduğu avantajları ortaya koymaktır. Klasik tefsir yöntemleri, genellikle ayetleri tek tek ele alarak, dilsel ve tarihsel analizler yaparken, konulu tefsir yöntemi, belirli bir konu etrafında Kur'an'ın bütünlüğünü vurgular. Modern dönemde, Müslümanlar, Kur'an'ı daha iyi anlamak ve günlük yaşamlarında uygulamak için yeni yöntemlere ihtiyaç duymaktadır. Konulu tefsir, bu ihtiyaca cevap veren bir yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır.

Araştırma, konulu tefsirin klasik tefsir yöntemlerinin yetersiz kaldığı noktalarda nasıl bir boşluğu doldurduğunu ve modern dünyada karşılaşılan yeni sorunlar ışığında Kur'an'ın mesajını nasıl daha anlaşılır hale getirdiğini incelemeyi hedeflemektedir. Bu amaç doğrultusunda, konulu tefsirin İslam dünyasında nasıl kabul gördüğü ve bu yöntemin gelecekteki potansiyeli de değerlendirilecektir.

Yöntem

Bu çalışma, nitel araştırma yöntemleri kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmada, tarihsel doküman incelemesi, literatür taraması ve tefsir ilmi üzerine yapılmış önceki çalışmaların analizi gibi yöntemler uygulanmıştır. Konulu tefsir yöntemi, tarihsel gelişimi ve metodolojik özellikleri bakımından ele alınarak detaylı bir analiz yapılmıştır.

Özellikle, konulu tefsirin klasik tefsir yöntemlerinden nasıl ayrıldığı, bu çalışmada ana odak noktalarından biri olmuştur. Literatür taramasında, konulu tefsir üzerine yazılmış eserler, makaleler ve tarihsel dökümanlar incelenmiş ve bu yöntemin modern İslam düşüncesine etkileri değerlendirilmiştir. Araştırmada, tümevarım ve tümdengelim yöntemleri kullanılarak, tefsir ilmi üzerine yapılan önceki çalışmalar analiz edilmiş ve bu analizler sonucunda konulu tefsirin önemi ve modern dönemdeki yeri belirlenmiştir.

Tefsir İlminin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi

Tefsir kelimesi, Arapça "fesera" (فسر) kökünden türemiş olup, "açıklamak, ortaya çıkarmak" anlamına gelir. İslami literatürde ise tefsir, Kur'an ayetlerinin manalarını açıklama, ilahi iradeyi beyan etme ve Kur'an'ın derin anlamlarını ortaya koyma amacını taşıyan bir ilim dalıdır (Yazır, 1935). Bu ilim, İslam'ın temel metni olan Kur'an-ı Kerim'in daha iyi anlaşılmasını sağlar ve Müslümanlar için büyük bir öneme sahiptir (Taberi, 2001).

Tefsir ilminin kökeni, doğrudan Hz. Muhammed (s.a.v.) dönemine dayanır. Kur'an'ın nüzulü sırasında, sahabe, ayetlerin manalarını anlamada zaman zaman zorluk çekmiş ve bu sebeple Hz. Peygamber'e başvurmuşlardır (Suyuti, 1973). Peygamber Efendimiz, Kur'an'ı en iyi anlayan ve açıklayan kişi olarak sahabeye ayetlerin tefsirinde rehberlik etmiştir (Yazır, 1935).

Hz. Peygamber (sav) in vefatından sonra, sahabe Kur'an ayetlerini açıklamak ve öğretmek için tefsir faaliyetlerini sürdürdü. İbn Abbas gibi sahabeler, tefsir ilminin gelişiminde kilit rol oynamıştır. Onun yorumları, sonraki müfessirler için temel kaynaklardan biri olmuştur (Razi, 1981). Kurtubi'nin "el-Cami li Ahkam al-Qur'an" tefsiri, sahabe dönemindeki tefsir uygulamalarını ayrıntılı bir şekilde ele alır ve bu dönemdeki tefsir faaliyetlerinin önemini vurgular (Kurtubi, 2006).

Sahabe döneminden sonra gelen tabiûn, sahabenin öğretilerini devam ettirerek tefsir ilmini sistematize etmeye başlamıştır. Bu dönemde, tefsir daha metodolojik bir yapı kazanmış ve ilk tefsir kitapları yazılmaya başlanmıştır (Suyuti, 1973). Tabiûn dönemi, özellikle esbâb-ı nüzûl ve nâsih-mensûh gibi kavramların derinlemesine ele alındığı bir dönemdir. İmam Suyuti'nin "el-İtkan fi Ulumil Kur'an" eseri, bu dönemde tefsirin nasıl geliştiğini ve hangi yöntemlerin kullanıldığını detaylandırmaktadır (Suyuti, 1973).

Tabiûn döneminde sözlü olarak aktarılan tefsir bilgileri, hicri 2. yüzyıldan itibaren yazılı hale getirilmeye başlanmıştır. Bu dönemde, ilk yazılı tefsirler ortaya çıkmış ve tefsir ilmi daha sistematik bir hale gelmiştir. Taberi'nin "Câmiu'l-Beyân" tefsiri, bu dönemdeki en önemli eserlerden biri olup, Kur'an'ı hem lafzi hem de mana yönünden detaylı bir şekilde açıklamıştır (Taberi, 2001).

İslam dünyasında farklı mezheplerin oluşmasıyla birlikte, tefsir anlayışlarında da farklılıklar ortaya çıkmıştır. Her mezhep, Kur'an'ı kendi usullerine göre yorumlamış ve bu yorumlar tefsir ilminin çeşitlenmesine neden olmuştur (Razi, 1981). Örneğin, Şii tefsirlerinde Ehl-i Beyt'in öğretilerine büyük önem verilirken, Sünni tefsirler daha geniş bir sahabe ve tabiûn perspektifi sunar (Kurtubi, 2006).

Tefsir ilmi, zamanla çeşitli alt dallara ayrılmıştır. Bunlar arasında lafzi tefsir, işari tefsir, fıkhî tefsir gibi türler yer alır. Bu alt dallar, tefsir ilminin ne kadar geniş bir yelpazeye sahip olduğunu ve Müslümanların Kur'an'ı anlama çabalarının farklı boyutlarını gösterir (Bilmen, 1947).

Modern dönemde, sosyal, bilimsel ve teknolojik gelişmelerin etkisiyle tefsir ilmi de yeni bir bakış açısıyla ele alınmıştır. Geleneksel tefsir yöntemlerinin yeterli olmadığı düşünülen alanlarda, yeni metodolojiler geliştirilmiş ve konulu tefsir gibi yöntemler ön plana çıkmıştır (Kutub, 1971). Modern tefsirlerde, Kur'an'ın çağdaş meselelerle ilişkisi incelenmiş ve bu doğrultuda yeni yorumlar yapılmıştır (Kutub, 1971). Bugün, hem klasik hem de modern tefsirler, Müslümanların Kur'an'ı daha iyi anlamaları için rehberlik etmeye devam etmektedir. Bu bağlamda, tefsir ilmi, İslam düşüncesinin vazgeçilmez bir parçası olarak varlığını sürdürmektedir (Yazır, 1935; Taberi, 2001).

Konulu Tefsirin Tanımı

Konulu tefsir, Kur'an-ı Kerim'in belirli bir konuyu ele alan ayetlerini bir araya getirip, bu ayetleri tarihsel bağlamlarıyla birlikte değerlendirerek yorumlama yöntemidir (Yazır, 1935). Bu yaklaşım, ayetlerin iniş sırasına göre ele alınmasını ve bütüncül bir şekilde incelenmesini gerektirir. Konulu tefsir, Kur'an'daki çeşitli ayetler arasında ilişki kurarak, belirli bir konunun derinlemesine anlaşılmasını sağlar (Gökkır, 2009).

Konulu tefsir, genel tefsir metodundan farklı olarak, belirli bir konuyu sistematik bir şekilde incelemeye odaklanır. Bu yöntemde, ayetler mushaftaki sıralarına göre değil, nüzul sıralarına göre incelenir. Böylece, Kur'an'ın belirli bir konu hakkındaki genel mesajı ortaya konulmaya çalışılır (Cami, 2000).

Konulu tefsir, belirli bir konuyu Kur'an'ın bütünlüğü çerçevesinde ele almayı amaçlar. Bu yöntemde, belirli bir konuya dair tüm ayetler bir araya getirilir ve bu ayetlerin birbirleriyle ilişkisi incelenir (Razi, 1981). Kur'an'da aynı konuyla ilgili farklı surelerde yer alan ayetler, konunun daha geniş bir perspektifte anlaşılmasına olanak sağlar. Fahreddin Razi'nin "Mefatihul Gayb" adlı eseri, bu yöntemin klasik örneklerinden biridir.

Bazı alimler, Kur'an'ı Kur'an'la tefsir etmeyi konulu tefsirin özü olarak değerlendirirler. Bu yaklaşımda, bir ayetin anlamını açıklamak için diğer ayetler kullanılır. Ancak, bu faaliyet, tüm

ilgili ayetlerin bir araya getirilmesini ve nüzul sırasına göre değerlendirilmesini içermediği için bazı alimler tarafından konulu tefsirden ayrı tutulur (Hocaoğlu, 2019), (Yazır, 1935).

Konulu tefsir metodunda ayetler, konularına göre ele alınırken, genel tefsir metodunda ayetler mevcut tertibe göre sırasıyla tefsir edilmektedir. Yine genel tefsirlerde ayetler mushaftaki sıraya göre tefsir edilirken, konulu tefsirde ayetler nüzul sırasına göre incelenmektedir. Diğer önemli bir farklılık da genel tefsirde ayet ayet tefsir yapılırken, konulu tefsirde Kuran'ın bütünü incelenerek Allah Teala'nın muradı keşfedilmeye çalışılmaktadır (Güngör, 1988).

Konulu Tefsirin Çeşitleri

Konulu tefsirin çeşitlerini aşağıdaki başlıklar altında ele almak mümkündür:

1.Kur'an'ın Bütünlüğünü Esas Alan Konulu Tefsir: Bu tür konulu tefsir, Kur'an-ı Kerim'in bütünlüğü içerisinde belirli bir konuyu ele almayı amaçlar. Bu yöntemde, belirli bir konu hakkında Kur'an'da geçen tüm ayetler bir araya getirilir ve bu ayetlerin birbirleriyle olan ilişkileri derinlemesine incelenir (Razi, 1981). Kur'an'ın bütüncül bir perspektifte anlaşılması, bu tür tefsirlerin temel amacıdır. Fahreddin Razi'nin "Mefatihul Gayb" adlı eseri, bu yöntemin klasik bir örneğini sunar ve Kur'an'ın çeşitli konularını ayrıntılı olarak ele alır.

2. Sure Bütünlüğünü Esas Alan Konulu Tefsir: Sure bütünlüğüne dayalı konulu tefsir, belirli bir surenin tüm ayetlerini inceleyerek, bu surenin genel ve özel amaçlarını anlamayı hedefler (Kutub, 1971). Bu yaklaşımda, sure bir bütün olarak ele alınır ve suredeki ayetlerin birbiriyle olan bağlantıları araştırılır. Amaç, surenin ana temasını ve mesajını en iyi şekilde ortaya koymaktır. Seyyid Kutub'un "Fi Zilalil Kur'an" tefsiri, sure bütünlüğüne dayalı bu yöntemin başarılı bir örneğidir ve surelerin içerdiği mesajları detaylı bir şekilde analiz eder.

3. Kelime ve Türevlerine Göre Konulu Tefsir: Bu tür tefsir, Kur'an'da belirli bir kelimenin veya türevlerinin geçtiği tüm ayetleri toplar ve bu kelimenin anlamını derinlemesine incelemeye çalışır (Suyuti, 1973). Bu yöntem, Kur'an'ın dilsel yapısını ve kavramsal derinliğini anlamak açısından büyük bir öneme sahiptir. Özellikle, belirli kelimelerin çeşitli surelerde nasıl kullanıldığı ve bu kullanımlar arasındaki ilişkiler araştırılır.

4. Kavram Tefsiri: Kavram tefsiri, Kur'an'daki belirli bir kavramı ele alarak, bu kavramın geçtiği tüm ayetleri incelemeyi amaçlar. Bu yaklaşım, bir kavramın Kur'an'da nasıl ele alındığını, hangi bağlamlarda kullanıldığını ve bu kavramın İslami düşüncedeki yerini anlamayı hedefler (Gökkır, 2009). Kavram tefsiri, Kur'an'daki soyut ve somut kavramların derinlemesine anlaşılmasını sağlar. Bu tür tefsirlerde, kavramların tarihsel gelişimi ve Kur'an'daki yeri üzerinde durulur.

5. Ahkam Tefsiri: Ahkam tefsiri, Kur'an'daki fıkhi hükümlerin ele alındığı ayetleri inceleyen bir konulu tefsir çeşididir. Bu yöntemde, fıkhi konulara ilişkin ayetler bir araya getirilir ve bu ayetler ışığında İslami hükümlerin nasıl şekillendiği araştırılır (Bilmen, 1947). Ahkam tefsiri, özellikle İslam hukuku (fıkıh) alanında önemlidir ve Kur'an'ın hukuki emir ve yasaklarının anlaşılmasına katkıda bulunur.

6. Nüzul Sırasına Göre Konulu Tefsir: Bu tür tefsir, Kur'an ayetlerini iniş sırasına göre ele alarak belirli bir konunun nasıl geliştiğini incelemeyi amaçlar. Bu yöntemde, ayetlerin iniş sırasına göre değerlendirilmesi, Kur'an'daki temaların zamanla nasıl geliştiğini ve derinleştiğini ortaya koyar (Taberi, 2001). Taberi'nin "Câmiu'l-Beyân" tefsiri, nüzul sırasına göre yapılan konulu tefsirin önemli bir örneğidir ve Kur'an'ın tarihsel bağlamı içerisinde anlaşılmasını sağlar.

7. Kıssalar Üzerine Konulu Tefsir: Kur'an'daki kıssalar, konulu tefsir çalışmalarında önemli bir yer tutar. Bu yöntemde, belirli bir kıssanın Kur'an'da geçtiği tüm yerler incelenir ve bu kıssanın mesajı, bağlamı ve Kur'an'ın genel temaları içerisindeki yeri analiz edilir (Razi, 1981). Kıssalar üzerine yapılan konulu tefsirler, Kur'an'daki anlatıların derinlemesine anlaşılmasına yardımcı olur ve bu anlatılardan çıkarılacak derslerin belirlenmesini sağlar. Razi'nin "Mefatihul Gayb" tefsiri, kıssaların tefsirinde klasik bir referans kaynağıdır.

8. Hadislerin Işığında Konulu Tefsir: Bu tür tefsir, Kur'an ayetlerini anlamak için hadisleri birincil kaynak olarak kullanır. Hadislerin Kur'an ayetlerini nasıl açıkladığını ve tamamladığını inceleyen bu yöntem, özellikle Kur'an'ın sünnetle nasıl tefsir edildiğine odaklanır (Suyuti, 1973). Hadislerin ışığında yapılan konulu tefsirler, Peygamber Efendimiz'in (s.a.v.) söz ve fiillerinin Kur'an'ı anlamada ne kadar önemli olduğunu ortaya koyar.

9. Bilimsel Konulara Dayalı Konulu Tefsir: Modern dönemde gelişen bilimsel bulgular, Kur'an'ın bilimsel konulara ilişkin ayetlerinin konulu tefsirini gündeme getirmiştir. Bu tür tefsir,

Kur'an'ın bilimsel konularla ilgili ayetlerini inceleyerek, bu ayetlerin modern bilimle nasıl ilişkilendirilebileceğini araştırır (Gül, 2016).

Konulu Tefsirin Doğuşu ve Gelişmesi

Konulu tefsir, İslam'ın erken dönemlerinde henüz sistematik bir bilim dalı olarak ortaya çıkmamış olsa da, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) ve sahabenin Kur'an ayetlerini anlamada ve açıklamada kullandıkları yöntemler arasında yer alıyordu (Razi, 1981). Sahabe, belirli bir konuda Kur'an'ın çeşitli yerlerinde yer alan ayetleri bir araya getirerek bu ayetlerin anlamlarını derinlemesine incelemişlerdir. Bu yaklaşım, özellikle İbn Abbas gibi sahabeler tarafından benimsenmiştir. İbn Abbas, belirli bir konuya dair Kur'an'daki bütün ayetleri bir araya getirip yorumlamasıyla tanınır (Taberi, 2001).

Tabiûn dönemi, konulu tefsirin daha sistematik bir hal aldığı dönem olarak kabul edilir. Bu dönemde, Kur'an ayetlerinin belirli bir konudaki anlamlarını derinlemesine incelemek için sahabeden alınan bilgiler daha da geliştirildi (Suyuti, 1973). Tabiûn âlimleri, sahabenin yöntemlerini devralarak belirli bir konuyu ele alan ayetleri toplamak ve bu ayetler arasında bağlantılar kurarak daha geniş kapsamlı yorumlar yapmak suretiyle konulu tefsirin temelini atmışlardır.

İslam dünyasında mezheplerin oluşması, tefsir anlayışlarının farklılaşmasına yol açmıştır. Bu farklılaşma, konulu tefsirin doğuşu ve gelişmesinde de etkili olmuştur. Her mezhep, Kur'an'ı kendi usul ve kaidelerine göre yorumlamış ve bu yorumlar tefsir ilminin çeşitlenmesine katkı sağlamıştır (Razi, 1981).

Orta Çağ İslam dünyasında, tefsir ilmi daha da derinleşmiş ve konulu tefsir yöntemleri yaygınlık kazanmıştır. Bu dönemde, müfessirler belirli bir konuya dair ayetleri derleyip nüzul sırasına göre yorumlamaya başlamışlardır (Kurtubi, 2006). Özellikle kıssalar, ahkam ve kelime temelli tefsirler gibi alanlarda konulu tefsir çalışmaları önemli bir yer tutmuştur. Fahreddin Razi'nin "Mefatihul Gayb" eseri, bu dönemde konulu tefsir anlayışının nasıl geliştiğini gösteren klasik bir eserdir.

20. yüzyıl, konulu tefsirin yeniden canlandığı ve sistematik bir yöntem olarak benimsendiği bir dönemdir. Modern çağda, İslam dünyasında yaşanan sosyal, politik ve bilimsel değişimler, Kur'an'ın belirli konulardaki rehberliğine olan ilgiyi artırmıştır (Toprak, 2014). Bu dönemde, müfessirler Kur'an'ı daha iyi anlamak ve çağdaş sorunlara çözümler sunmak amacıyla konulu tefsir yöntemini daha yaygın bir şekilde kullanmaya başlamışlardır. Seyyid Kutub'un "Fi Zilalil Kur'an" eseri, bu dönemin en önemli konulu tefsir çalışmalarından biri olarak kabul edilir (Kutub, 1971).

20. yüzyılda, konulu tefsir sadece dini bir yorumlama yöntemi olmaktan çıkarak akademik bir disiplin haline gelmiştir. İlahiyat fakültelerinde bu yöntem üzerine yoğunlaşan çalışmalar yapılmış ve konulu tefsirin teorik temelleri detaylı bir şekilde incelenmiştir (Gökkır, 2009).

Modern dönemde bilimsel gelişmelerin hız kazanmasıyla birlikte, konulu tefsir çalışmaları da bu bilimsel bulgularla etkileşime girmiştir. Özellikle, Kur'an'ın bilimsel konulara ilişkin ayetlerinin modern bilimle nasıl uyumlu olduğu veya bu konular hakkında ne tür bilgiler sunduğu üzerine konulu tefsir çalışmaları yapılmıştır (Gül, 2016). Bu çalışmalar, Kur'an'ın çağdaş bilimle olan ilişkisini anlamaya yönelik önemli bir katkı sağlamıştır.

Konulu tefsir, özellikle 20. yüzyıldan itibaren İslam dünyasında giderek daha yaygın hale gelmiştir. Bu yöntem, Kur'an'ın evrensel mesajını anlamada ve İslam dünyasının karşı karşıya olduğu sosyal ve politik sorunlara çözümler sunmada etkili bir araç olarak görülmüştür (Kasapoğlu, 2009). Arapça ve Türkçe literatürde, konulu tefsirin farklı alanlarda nasıl uygulandığını gösteren birçok eser ortaya çıkmıştır.

Çağdaş İslami düşüncede, konulu tefsir yöntemi, Kur'an'ın mesajını günümüz insanına ulaştırmada önemli bir rol oynamaktadır. Bu yöntem, Kur'an'ın farklı konularını bütüncül bir bakış açısıyla ele alarak, İslam'ın temel ilkelerinin modern dünyada nasıl uygulanabileceğini göstermektedir (Kutub, 1971). Gelecekte, konulu tefsirin İslam dünyasında daha da yaygınlaşması ve farklı alanlarda uygulanması beklenmektedir. Modern dünyada karşılaşılan yeni sorunlar ve bilimsel gelişmeler, Kur'an'ın bu konulardaki rehberliğini daha derinlemesine anlamayı gerekli kılmaktadır (Gül, 2016). Bu bağlamda, konulu tefsirin, İslam düşüncesinde ve eğitiminde önemli bir araç olarak varlığını sürdüreceği öngörülmektedir.

Konulu Tefsirin Ortaya Çıkmasının Sebepleri

Konulu tefsirin doğuşu ve gelişmesinde çeşitli faktörler etkili olmuştur. İlk olarak çağımızda uzmanlaşmanın öneminin artması, tefsirde de ihtisaslaşma sonucunu doğurmuştur. Tümevarım yoluyla bir konuda derinlemesine bilgi sahibi olma diyebileceğimiz uzmanlaşma, Kuran çalışmalarını da etkilemiştir. Bu yöntemi uygulayan müfessirler Kuran'ın konularını tespit ederek bu konulardan bir ya da bir kaç tanesi üzerinde ayrıntılı incelemeler yapmaktadır (Kasapoğlu, 2009)

İslami ilimlerde yeni yöntemlerin geliştirilmesi ihtiyacı da konulu tefsirin doğuşu ve gelişmesini etkilemiştir. Klasik usûllerin, günümüzde Kur'an'ı anlama ve yorumlamada yeterli görülmemesi ve bu nedenle yeni metodolojilerin geliştirilmesi ihtiyacını doğurmuştur. Geçmişte yapılan tefsirlerde konuların sistematik bir şekilde ele alınmaması ve konuların bir bütün olarak ortaya koyulmaması, araştırmacıları konu ve kavramlara ağırlık vererek Kuran'ı incelemeye sevk etmiştir.

Diğer bir sebep İslam'a yönelik şüphelere cevap verebilmek için konulu çalışmalara yönelmesidir. Son asırlarda İslamiyet ve Kuran hakkında insanların kafalarını karıştıracak şüphe ve tereddütler doğuracak görüşler yaygınlaşmıştır. Araştırmacılar bu tür şüphelere cevap verebilmek için o konularla ilgili ayetleri ele alarak Kuran'ı bir bütün olarak inceleme yoluna gitmişlerdir. Çünkü ayetlerin, konusal bütünlükten bağımsız olarak tefsir edilmesinin çeşitli problemlere yol açtığı görülmüştür. (Kasapoğlu, 2009), (Güngör, 1988).

Konulu Tefsirin Önemi ve Faydaları

Konulu tefsirin en önemli özelliklerinden biri, Kur'an'ı bütüncül bir perspektifte anlamaya teşvik etmesidir. Bu yöntem, belirli bir konudaki tüm ayetleri bir araya getirerek, Kur'an'ın o konudaki genel yaklaşımını anlamamıza yardımcı olur (Razi, 1981). Bu, ayetlerin sadece kendi bağlamlarında değil, Kur'an'ın genel mesajı içinde de değerlendirilmesini sağlar. Böylece,

Müslümanlar Kur'an'ın bir konudaki bütüncül mesajını kavrayarak, daha derin bir anlayış geliştirirler.

Konulu tefsir, yorumcuyla hatalı ve yanlı tutum takınmaktan korur. Aynı konuyla ilgili tüm ayetleri bir araya getirip tarihsel bağlamda değerlendirmek, konuyu kapsamlı ve eksiksiz bir şekilde kavramayı sağlar (Kasapoğlu, 2009). Bu durum, yorumcunun ayetleri kendi önyargılarıyla veya eksik bilgiyle yorumlama riskini azaltır. Böylece, Kur'an'ın mesajının yanlış anlaşılması veya çarpıtılması engellenmiş olur.

Konulu tefsir, Kur'an'ın evrensel ilkeleri ışığında modern dünyanın karşı karşıya olduğu problemlere çözümler üretme kapasitesine sahiptir (Gökkır, 2009). Günümüz dünyasında Müslümanlar, sosyal, ekonomik ve kültürel zorluklarla karşı karşıyadır. Konulu tefsir, bu problemlere Kur'an'ın sunduğu çözümleri bulma ve uygulama noktasında güçlü bir araç olarak işlev görür. Bu yöntem, Kur'an'ın mesajlarını çağdaş dile çevirerek, modern insanın anlayabileceği bir formata sokar.

Konulu tefsir, Müslüman araştırmacılara modern ilmî teorilere karşı sağlam ve sağlıklı bir bakış açısı kazandırır (Gül, 2016). Günümüzde birçok Müslüman, Batı'nın etkisinde kalan modern bilimsel yaklaşımlarla karşı karşıyadır. Konulu tefsir, bu yaklaşımları Kur'an'ın ışığında değerlendirerek, Müslümanların kendi dini ve kültürel perspektiflerini korumalarına yardımcı olur. Bu şekilde, modern bilim ve İslam arasında uyumlu bir ilişki kurulur.

Konulu tefsir, Kur'an'daki kavramların içeriğini Kur'an merkezli bilgilerle açıklama fırsatı sunar. Bu yöntem, bir kavramın Kur'an'da nasıl ele alındığını ve bu kavramın farklı ayetlerdeki kullanımlarını inceler (Suyuti, 1973). Bu yaklaşım, kavramların yanlış anlaşılmasını veya belirli bir bağlam dışında değerlendirilmesini önler. Kur'an'daki kavramların derinlemesine anlaşılması, İslam düşüncesinin sağlam temeller üzerine kurulmasına katkıda bulunur.

Kur'an'da yer alan tekrarlar, konulu tefsir çalışmaları için önemli bir malzeme sunar. Bu yöntemde, farklı surelerde yer alan benzer ayetler bir araya getirilir ve bu ayetlerin hangi bağlamlarda tekrarlandığı incelenir (Yazır, 1935). Bu, Kur'an'ın farklı konulardaki uyumunu ve tutarlılığını ortaya koyar. Konulu tefsir, bu tekrarların arkasındaki derin anlamları ve hikmetleri anlamamıza yardımcı olur.

Konulu tefsir, Kur'an'ın yeni i'câz (mucizevî) yönlerini keşfetmede önemli bir rol oynar. Bu yöntem, Kur'an'ın farklı konulardaki ayetlerini bir araya getirerek, bu ayetlerin nasıl bir mucizevî bütünlük oluşturduğunu ortaya koyar (Taberi, 2001). Bu, Kur'an'ın mucizevi yönlerini daha derinlemesine anlamamıza ve takdir etmemize olanak tanır. Ayrıca, Kur'an'a yönelik eleştirilere karşı güçlü bir savunma mekanizması sağlar.

Konulu tefsir, Kur'an'a yönelik itirazlara kapsamlı ve sağlam cevaplar sunma yetisine sahiptir. Özellikle İslam'a yönelik modern eleştiriler ve şüpheler karşısında, Kur'an'ın ilgili tüm ayetlerini bir araya getirerek bu eleştirileri çürütmek mümkündür (Gökkır, 2009). Bu yöntem, Kur'an'ın tutarlılığını ve evrenselliğini savunmak için etkili bir araçtır.

Konulu tefsir, İslam düşüncesine önemli katkılar sağlar. Bu yöntem, Kur'an'ın çeşitli konulardaki öğretilerini derinlemesine inceleyerek, İslam'ın temel ilkelerinin daha iyi anlaşılmasına yardımcı olur (Kutub, 1971). İslam alimleri, konulu tefsir yoluyla İslami düşüncüyü zenginleştirir ve çağın getirdiği yeni zorluklara karşı Kur'an'dan ilham alarak çözümler üretirler.

Konulu tefsir, hem dini eğitimde hem de akademik çalışmalarda önemli bir yer tutar. Bu yöntem, Kur'an'ın daha anlaşılır ve sistematik bir şekilde öğretilmesine olanak tanır (Gül, 2016). Ayrıca, akademik çalışmalar için de geniş bir araştırma alanı sunar. Konulu tefsir çalışmaları, Kur'an'ın mesajının günümüz dünyasında nasıl uygulanabileceğini araştıran akademik çalışmalar için vazgeçilmez bir kaynak oluşturur.

Sonuç

Bu makale, modern çağda konulu tefsir yönteminin İslam düşüncesindeki yerini ve önemini kapsamlı bir şekilde ele almıştır. Kur'an'ın evrensel mesajını anlamak ve modern dünyada karşılaşılan sorunlara çözümler üretmek amacıyla, konulu tefsir yöntemi giderek daha yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. Konulu tefsir, Kur'an ayetlerini nüzul sırasına göre ve tarihsel bağlamında ele alarak belirli bir konunun derinlemesine incelenmesini sağlar. Bu yöntem,

Kur'an'ın bütüncül bir şekilde anlaşılmasına katkıda bulunarak, Müslümanların dini ve sosyal hayatlarına rehberlik etmektedir.

Araştırmanın bulguları, konulu tefsirin özellikle çağdaş sorunlarla başa çıkmada etkili bir araç olduğunu göstermektedir. Geleneksel tefsir yöntemleri genellikle ayetleri tek tek ele alırken, konulu tefsir, belirli bir konu çerçevesinde Kur'an'ın genel mesajını ortaya koymayı amaçlar. Bu yaklaşım, modern dönemde Kur'an'ın mesajını daha etkin bir şekilde anlamak ve uygulamak için gerekli olan yeni yöntemlerin geliştirilmesine de katkı sağlamaktadır.

Sonuç olarak, konulu tefsir yöntemi, hem akademik çalışmalar hem de dini eğitim açısından büyük bir öneme sahiptir. İslam düşüncesinde giderek artan bir şekilde kabul gören bu yöntem, gelecekte de Kur'an'ın mesajını daha anlaşılır ve uygulanabilir hale getirmek için önemli bir araç olmaya devam edecektir. Bu nedenle, konulu tefsir çalışmalarının daha fazla desteklenmesi ve yaygınlaştırılması, İslam dünyasında Kur'an'ın anlaşılmasına ve uygulanmasına yönelik çabaları güçlendirecektir.

Kaynaklar

Arslan, G. (1997). Fırat Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi Dergisi, Elazığ, Sayı 2.

Bilmen, Ö. N. (1947). *Kur'an-ı Kerim'in Türkçe Meali Alisi ve Tefsiri*. İstanbul: Bilmen Yayınevi.

Birişik, A. (2011). TDV İslam Ansiklopedisi. Tefsir: <https://islamansiklopedisi.org.tr/tefsir>

Cami, M. (2000). *el-Bahrul Muhit*. Beyrut: Dar el-Kotob el-İlmiyah.

Çelik, A. (2010). Kur'an Tefsirinde Yöntemler. Ankara: Diyanet Yayınları.

Çol, M. (2018). Muhsin DEMİRCİ Konulu Tefsire Giriş. *Mîzânü'l-Hak İslami İlimler Dergisi*, 7, 175-180.

Deliser, B. (2018). Tefsir Tarihine Konulu Yönelişler ve Konulu Tefsir. *Universal Journal of Theology*, 3(1), 16-38.

- Demirci, M. (2021). Konulu Tefsire Giriş. İstanbul, Türkiye: Marmara Üniversitesi İlahiyat Vakfı Yayınları.
- Elmalılı, H. Y. (2003). *Hak Dini Kur'an Dili: Tefsir*. İstanbul: Azim Dağıtım.
- Gökkır, B. (2009). *Konulu Tefsir: Hedef İmkân ve Sınırları*. *Süleyman Demirel Üniversitesi Akademik Yayınlar Dergisi*, 456-466.
- Güngör, M. (1988). Tefsirde Konulu Tefsir Metodu. *İslami Araştırmalar*, 2(7), 50-55.
- Gül, M. (2016). *Modern Çağda Tefsir İlmi ve Yöntemleri*. İstanbul: İlahiyat Fakültesi Yayınları.
- Güven, Ş. (2006). Günümüz Tefsir Çalışmalarında Yeni Bir Yöntem: Konulu Tefsir Metodu. Diyanet İşleri Başkanlığı İstanbul Pendik Haseki Eğitim Merkezi, 440-454. <http://tefsir.gen.tr/img/KTA02-sahin-guven.pdf>
- Hocaoğlu, M. (2019). *Konulu Tefsir ve Problemleri* (Cilt 18). Samer Yayınları.
- Kaya, M. (2012). *Klasik Tefsir Yöntemleri ve Modern Yorumlar*. İstanbul: Dergah Yayınları.
- Kurtubi, E. (2006). *el-Cami li Ahkam al-Qur'an*. Beyrut: Dar al-Kutub al-İlmiyya.
- Öztürk, N. (2008). *Kur'an'da Anlam ve Yorum Farklılıkları*. Konya: Kitap Yayınevi.
- Razi, F. (1981). *Mefatihul Gayb*. Beyrut: Dar al-Fikr.
- Sarı, H. (2015). *Kur'an'ın Anlaşılması ve Yorumu: Tarihsel Bir Perspektif*. Ankara: İslam Düşünce Enstitüsü.
- Suyûtî, C. (2003). *İslam'da İlimler ve Tefsir*. Kahire: Dar al-Ma'arif.
- Taberî, M. (Tarih yok). *Taberî Tefsiri: Cilt I*. Kahire: Mektebetü'l-Mısriyye.
- Taberi, M. (2001). *Câmiu'l-Beyân an Te'vil Ay al-Qur'an*. Beyrut: Dar al-Ma'rifa.
- Toprak, Z. (2014). *20. Yüzyılda Tefsir ve Yorum Bilim*. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları.
- Turan, A. (2023). Sorularla İslamiyet. Tefsir: <https://sorularlailamiyet.com/kaynak/tefsir>
- Yazır, E. H. (1935). *Hak Dini Kur'an Dili: Tefsir*. İstanbul: Azim Dağıtım.